Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 27.03.2019 www.osw.waw.pl

Wizyta Xi Jinpinga w Europie: preludium do szczytu UE–Chiny

Michał Bogusz, Ryszarda Formuszewicz, Jakub Jakóbowski

W dniach 21–27 marca przewodniczący Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) Xi Jinping złożył oficjalne wizyty bilateralne w trzech państwach europejskich: Włoszech, Monako i Francji. W czasie spotkań podpisano szereg umów o charakterze gospodarczym, w tym umowę na zakup 300 samolotów Airbus za ok. 30 mld euro (zob. Aneks). Dodatkowo w trakcie wizyty Xi Jinpinga w Paryżu, z inicjatywy prezydenta Francji, 26 marca doszło do spotkania wielostronnego z udziałem Xi Jinpinga, Emmanuela Macrona, kanclerz Niemiec Angeli Merkel, a także przewodniczącego KE Jean-Claude'a Junckera. Omawiane były m.in. sprawy przyszłości relacji UE i Chin oraz perspektywy współpracy na arenie globalnej. Wizyta Xi Jinpinga w Europie poprzedza coroczny szczyt UE–Chiny, zaplanowany na 9 kwietnia.

Komentarz

- Tłem dla europejskich wizyt Xi Jinpinga jest wyraźne utwardzenie polityki UE wobec Chin w ostatnich miesiącach. W marcu br. Komisja Europejska opublikowała komunikat wskazujący Chiny jako „strategicznego konkurenta" UE w wymiarze gospodarczym. KE nawołuje też do „szerokiej redefinicji fundamentów wzajemnych relacji" – obecnie niezbalansowanych na korzyść Chin. Nasilają się również działania dyplomatyczne Brukseli i części europejskich stolic, zmierzające do ujednolicenia i koordynacji stanowisk wszystkich członków UE wobec Chin. Wśród dyskutowanych na forum UE kwestii jest m.in. potencjalne ograniczenie dostępu do rynku dla chińskich inwestorów nakierowanych na pozyskiwanie technologii, zmniejszenie dostępu chińskich podmiotów do budowy infrastruktury krytycznej, a także uzależnienie dostępu do rynku UE od dalszego otwarcia Chin na europejski eksport i inwestycje. Pekin stara się przeciwdziałać protekcjonistycznym tendencjom w polityce UE i utrzymać asymetryczną otwartość Wspólnoty na chińską ekspansję gospodarczą. Dialog bilateralny z wybranymi członkami UE służyć ma osłabianiu możliwości jednolitej odpowiedzi UE, a obecna wizyta miała na celu m.in. wykorzystanie napięć na linii Rzym–Berlin i Rzym–Paryż, a także rozbieżności na linii Paryż–Berlin dotyczących przyszłości UE. Organizowane przez Pekin dwustronne misje zakupowe kierowane do dużych europejskich przedsiębiorstw pogłębiają zależność państw członkowskich UE od chińskiego rynku i finansowania. W tym wymiarze umowy podpisywane w Paryżu i Rzymie są kontynuacją formuły ubiegłorocznej wizyty premiera Li Keqianga w Berlinie. Chiny starają się również wykorzystywać nastroje

antyamerykańskie w UE wywołane naciskami Waszyngtonu na wykluczenie Huawei z rynku europejskiego. W chińskiej narracji medialnej Europa stoi obecnie przed historycznym wyborem dotyczącym tego, czy zdoła wybić się na niezależność względem USA, a amerykańskie żądania przedstawiane są jako uderzające w konkurencyjność Europy w dziedzinie nowych technologii.

- Wizyta Xi Jinpinga we Włoszech wpisuje się w chińskie próby wykorzystania różnic między największymi państwami UE, w szczególności w wymiarze Północ–Południe. Prowadzenie samodzielnego dialogu Rzymu z Pekinem w kwestiach wrażliwych z punktu widzenia polityki UE odczytywać można jako oznakę krytycyzmu Włoch pod adresem francuskich i niemieckich ambicji kreowania europejskiej agendy wobec Chin. Najsilniejszy wydźwięk polityczny wizyty Xi w Rzymie miało podpisanie memorandum dotyczącego wejścia Włoch do Inicjatywy Pasa i Szlaku, przedstawiane w mediach europejskich i chińskich jako istotny sygnał politycznego poparcia dla chińskich ambicji w Eurazji. Wzbudziło to krytykę ze strony europejskich partnerów i oskarżenia o rozbijanie jedności UE wobec Chin, a także nawoływania do blokady podobnych porozumień na poziomie UE ze strony komisarza Günthera Oettingera. Podpisane przez Włochy memorandum nie nakłada jednak wiążących zobowiązań na Rzym, podobnie jak to było z innymi państwami UE (m.in. Polska, Węgry), które już wcześniej zawarły analogiczne porozumienia z ChRL. Skala podpisanych w czasie wizyty umów gospodarczych jest niewielka (zob. Aneks) i nie wpłynie silnie na relacje gospodarcze Włoch z Chinami. Samo wdrożenie porozumień stoi pod znakiem zapytania ze względu na generalną nieprzystawalność chińskiej oferty finansowej do prawa i otoczenia biznesowego UE. Na to nakłada się konflikt wewnątrz włoskiej koalicji względem współpracy z Chinami. Liga Północna pozostaje sceptyczna co do intencji Pekinu, a jej lider, wicepremier Matteo Salvini uważa się za ideowego sojusznika prezydenta Donalda Trumpa. Z drugiej strony, Ruch Pięciu Gwiazd i premier Giuseppe Conte wydają się wierzyć, że porozumienie z Chinami i przystąpienie do Inicjatywy Pasa i Szlaku da wymierne korzyści włoskiej gospodarce.
- Celem strony francuskiej było uzupełnienie dwustronnego wymiaru politycznego wizyty Xi Jinpinga (zob. Aneks) o kwestie współpracy dotyczącej zagadnień polityki międzynarodowej oraz stosunków chińsko-unijnych. Macron zamierzał wystąpić jako lider bardziej zrównoważonej polityki UE wobec Chin, która prowadzić miałaby do ograniczenia – niekorzystnej dla państw europejskich – asymetrii w relacjach gospodarczych. Jednocześnie zabiegał o poparcie dla francuskiej agendy globalnej i realizację francuskich interesów ekonomicznych.
- Podpisana przez obie strony wspólna deklaracja dotyczy przede wszystkim współpracy na arenie międzynarodowej, w tym wdrażania paryskiego porozumienia klimatycznego na różnych forach wielostronnych, a także chińsko-francuskiej współpracy w Afryce. Podpisany w Paryżu kontrakt na dostawę 300 samolotów Airbus (w tym 290 samolotów wąskokadłubowych) do Chin jest sukcesem strony francuskiej – wartość kontraktu rzędu 30 mld euro przekracza 25% wartości rocznego eksportu Francji do Chin. Chiński zakup ma istotny wymiar międzynarodowy i dokonany został wobec aktualnych trudności amerykańskiego Boeinga na rynku chińskim (związanych z problemami w eksploatacji wąskokadłubowego Boeinga 737 MAX). Zwiększone dostawy amerykańskich samolotów

są jednym z istotnych punktów trwających obecnie negocjacji handlowych Chiny–USA.

- Nowy format wielostronny, z udziałem Niemiec, Francji i KE, wpisuje się w promowaną przez Chiny wielobiegunową wizję świata, na którego czele stoją duże państwa. Chińska prasa eksponowała też eksperckie Forum ds. Globalnego Zarządzania (*quanqiu zhili luntan*), które towarzyszyło szczytowi. Francja została przez Xi Jinpinga wymieniona jako istotny globalny partner. Podczas wizyty ponowiono wspólne deklaracje na temat współpracy chińsko-europejskiej w obszarach konfliktowych z punktu widzenia relacji UE–USA, w tym dotyczące wdrażania paryskich porozumień klimatycznych czy zachowania umowy wielostronnej z Iranem. Zadeklarowano też współpracę na rzecz utrzymania globalnego wielostronnego ładu gospodarczego i politycznego, zagrożonego wedle Xi Jinpinga przez siły „przeciwne globalizacji", co jest jednoznacznym odniesieniem do polityki Trumpa. Organizacja szczytu wielostronnego w Paryżu świadczy również o próbie rozgrywania przez Pekin francuskich ambicji w dziedzinie unijnej polityki wobec Chin, szerzej – pozycji Francji w UE. Wskazuje na to zawarte w dwustronnym porozumieniu formalne poparcie dla francuskiej wizji reform Unii.
- Z perspektywy Francji wyjście z propozycją rozszerzenia formatu o kanclerz Niemiec i przewodniczącego Komisji Europejskiej potwierdzało ambicje obu państw do występowania w imieniu całej UE, a nawet szerzej – definiowania interesu UE wobec Chin. Poprzez wspólne rozmowy obie stolice zademonstrowały ścisłą współpracę i poparcie dla nowej polityki UE wobec Chin. Kanclerz Merkel wykorzystała spotkanie w Paryżu do zapowiedzi zorganizowania podczas niemieckiej prezydencji w Radzie UE we wrześniu 2020 roku szczytu UE–Chiny w szerszej niż zazwyczaj formule, tj. z udziałem przywódców wszystkich państw członkowskich. Niemieckim priorytetom odpowiadało zaakcentowanie możliwości współpracy z Chinami w ramach wielostronnych, w tym przy reformie głównych instytucji międzynarodowych. Merkel zastrzegła przy tym nieodzowność zaangażowania Stanów Zjednoczonych na rzecz funkcjonalnego multilateralizmu.

Aneks

Gospodarcze efekty wizyty Xi Jinpinga we Włoszech i Francji

W trakcie wizyty delegacji chińskiej we Włoszech zawarto dziesięć umów gospodarczych. Wedle włoskiego wicepremiera Luigi Di Maio z Ruchu Pięciu Gwiazd ich wstępna wartość to ok. 2,5 mld euro, z możliwością rozszerzenia do 20 mld euro. Państwowy bank kredytowy Cassa Depositi e Prestiti (CDP) zawarł porozumienie z Bank of China w sprawie sprzedaży *tzw. panda bonds* (sprzedaży długu denominowanego w juanach przez zagraniczne podmioty inwestorom w ChRL) wartości 5 mld juanów (ok. 660 mln euro). CDP i włoski koncern gazowy Snam podpisały porozumienie z Chińskim Funduszem Jedwabnego Szlaku w sprawie współpracy w międzynarodowych inwestycjach w państwach, które już przystąpiły do IPIS. Firma Danieli będzie budować w Chinach elementy stalowni, która trafi potem do Azerbejdżanu. Korporacja gazowo-petrochemiczna Eni uzyskała w Bank of China linię kredytową, a Ansaldo Energia zdobyła kontrakt wart 25 mln euro na sprzedaż turbin gazowych. Mniejsze kontrakty zawarły też firmy Suning (e-commerce), porty w Trieście i Genui (budowlane), Intensa Sanpaolo (zarządzanie systemami opieki zdrowotnej), koleje państwowe Ferrovie dello Stato oraz Atlantia, operator lotniska w Rzymie (na rozwój

chińskiej turystyki we Włoszech).

We Francji chińska delegacja zawarła piętnaście porozumień o wartości 40 mld euro. Największy kontrakt, 30 mld euro dotyczy zakupu 300 samolotów pasażerskich Airbus, w tym 290 wąskokadłubowych modeli A320 oraz 10 szerokokadłubowych A350. Pierwotnie kontrakt w mniejszym wymiarze (184 samoloty) miał być podpisany w trakcie wizyty prezydenta Francji w Chinach w 2018 roku, jednak ostatecznie podpisanie zostało odroczone. Na podstawie tegorocznych porozumień z Paryża Électricité de France wybuduje siłownię wiatrową wartą 1 mld euro, a CMA CGM oraz China State Shipbulding Corporation zawarły porozumienie na budowę dziesięciu kontenerowców (1,2 mld euro). Chiny zniosą też embargo na import mrożonego drobiu z Francji. Wizyta w Monako ma charakter symboliczny – jest to pierwsze państwo na świecie całkowicie pokryte siecią 5G z wykorzystaniem sprzętu Huawei.